Petrozsényi Nagy Pál

Megkopott remények

Negyven nap történelem

Mostanában nem hagy nyugodni egy régi-régi történet. Hogy miért? Hát éppen ez az: magam sem tudom. Azért elmesélném. Talán nincs sok értelme, de az is lehet, hogy van, és bizony, bizony megéri átlapozni a történelmet is időnként. Nézzük!

Helyszín: Bihar megye egyik falucskája valahol a Partiumban, a nevét sajnos elfelejtettem. Hiába, poveste veche (*régi történet*), talán igaz sem volt, mondanám, ha mindez nem velem esett volna meg valamikor. Forró, augusztus végi délután volt. Buszjárat nuku, a helység meg öt kilométerre szundított egy árnyas völgy ölében. Ide, ebbe az elszigetelt vadonba helyeztek román magyartanár lévén román nyelvet és irodalmat tanítani. Doamne dumnezeule (*uramisten*), micsoda ókori település, rogytam lihegve egy padra, amint megérkeztem két dagadt bőrönddel a kezemben. Sehol egy járda, bolt, se templom, se művelődési otthon. Legalább egy csézát küldtek volna értem, vagy, bánom is én, akármilyen căruțat (*szekeret*). Csakhogy: kinek ért meg ennyit egy dascăl (*falusi tanító*) a Scornicesti-i Tölgy (*N. beceneve*) birodalmában. A tankerületnek biztosan nem, nem is volt hozzá *Ceauşescu* kapacitása, a helyi C.A.P.-vel (*tsz- szel*) ellentétben, akinek volt, csak éppen fütyölt a tanárokra.

– Jó napot kívánok! – köszöntem románul egy mezítlábas lakosra. – Megmutatná nekem, hol találom itt az iskolát?

– Hogy hol? Hát ehejt maga előtt – mutatott az atyafi egy zsúpfedeles hodályra.

– Ez itt? – hüledeztem. – És az igazgató? Ő hol lakik?

– Dumitru Chiş elvtárs?

– Igen, Dumitru Chiş elvtárs.

– Ugyanitt.

– Köszönöm – nyitottam be a kultúra és tudomány felszentelt csarnokába. – Ha ez az iskola, és a diri is itt lakik, akkor csakis szolgálati lakásról lehet szó – morfondíroztam magamban.

Kormos, dísztelen osztálytermek. A falak füstösek, a padok rozogák, mind az összesen nyolcban, valamennyiben Nicolae és Elena Ceauşescu arcképével. Hogy nem elit iskolába helyeztek, gyanítottam, no de ennyire! Direktor, olvasom egy réztáblán, de belépni már nem merek. Még visszafordulhatok, forduljak? Na nem, egy év munkanélküliség után? Most,

amikor minden katedrára tíz tanár jut a városban? Falun persze akad bőven tanári állás, mi több, lasszóvak fogták akkoriban a diplomás tanerőket. Sikertelenül, mert ki a franc okít olyan községben szívesen, ahova csak az apostolok lován lehet bejutni? – csengettem be lehangoltan, mint egy ócska zongora.

– Á, maga az, Nagy elvtárs! Már azt hittük, más iskolába szerződött.

Az igazgató volt, kecskeszakállas, enyhén pocakos férfi, mögötte fiatalosan öltözött, negyven év körüli hölgy üldögélt.

– Ígéret szép szó, megtartva úgy jó. Megígértem, hát itt vagyok.

– Kerüljön beljebb, hadd mutassam be a feleségem. Ebédelt már? Ejnye, miket is kérdezek, hát persze, hogy nem ebédelt.

– Kedves emberek – állapítottam meg magamban.

Bekaptuk az ebédet, és már siettünk is egy bade Hosu nevű fazonhoz, aki volt szíves bérbe adni nekem a szobáját.

– Sajnálom, meggondoltam magamat – jelentette ki azonban már a kapuban az ugyancsak mezítlábas bácsika.

Hogy itt mennyien járnak mezítláb! Vajon a primar (*polgármester*) is?

– Nonono! – esett szinte hanyatt leendő főnököm. – Az este még egész mást mondott.

– Az akkor volt. Azóta változott a helyzet, és úgy döntöttünk a párommal, hogy mégsem adjuk ki a szobánkat.

– Azt a teremtésit a fejének! Tudja, maga mit beszél?

– Képzelje, tudom. Viszontlátásra! – búcsúzott el tőle fagyosan az atyafi. – Még egyszer nagyon sajnálom, de maradjunk ennyiben: nem adom és pont.

– Ez az utolsó szava?

– Ez.

– Nézze – törölgette homlokát Dumitru Chiş –, bizonyára megvan az oka, miért döntött így. Azért gondoljon bele egy kicsit maga is. Itt van ez a derék fiatalember, három évig biflázik egy főiskolán azért, hogy okos, művelt embert neveljen a gyerekeinkből, eldöcög ide Oradearól (*Nagyváradról*)…

– Olyan messziről?

– Olyan messziről, maga meg fogja magát, és áperté kijelenti, forduljon vissza, mert mégsem adja ki a lakását.

– És? Tiltja a törvény? Az én lakásom, nem, és én annak adom ki, akinek akarom.

– Hogyne, persze, de mit tegyek, ha már egyszer senkinek sincs kiadó szobája? Na, fontolja meg! Az iskola kedvéért, ahova maga meg az apja is járt valamikor.

– Igen, valamikor, és mi lett belőlünk, de… hagyjuk! – sokasodtak a felhők bade Hosu homlokán. – Talán próbálja meg a mélyen tisztelt agrármérnök elvtársnál. Vagy ott a C. A. P. még tiszteletre méltóbb elnöke. Neki négy szobája is van. Ő aztán nyugodtan kiadhat egyet, akár… Akár ingyért is – nézett görbén a dirire. – Ennyi áldozatot ő is hozhat a faluért.

– Vagy úgy! Menjünk, kollega! – karolt belém a diri mérges pillantásokat vetve a badera.

– Csalódtam magában, bade Hosu, nagyon csalódtam. De ha esetleg mégis meggondolná magát, legyen szíves, üzenjen nekünk.

– Valahogy az az érzésem, hogy maguknál nemcsak a tanárokat, de úgy en blokk a vezetőket sem kedvelik – jegyeztem meg kint az utcán fejcsóválva.

– Jól pedzi. Számukra minden vezető beosztású öltönyös, fehér inges ember domn (*úr*) vagy domnişor (*úrfi*), még ha elvtársnak is szólítják.

– Még mindig? De hát hol vagyunk mi már azoktól az időktől? Biz isten, már kezdem nem bánni, hogy nem kapok albérletet maguknál.

Az igazgató begyulladt.

– Olyan nincs. Majd megkérem az egyik kollegát…

– Hagyja, nem fontos! Ahol nincs, ott ne keress. Ismeri a Balada chiriaşului grăbit (*A sietős albérlő balladája*) című verset George Topîrceanutól? Rămâi sănătoasă, cucoană, că-mi iau geamantanul şi plec (*Jó egészséget, naccsága, veszem a bőröndöm és elmegyek.*).

– Dehogy veszi. A falunak szüksége van magára. Már az inspektor (*tanfelügyelő*) is a lelkemre kötötte, nehogy hagyjam magát elmenni.

– Ilyen rossz a helyzet az alma materben?

– Katasztrofális – nézett körül óvatosan. – El tudja képzelni, hány szakképzett pedagógussal kell nekem dolgoznom?

– Hánnyal?

– Kettővel. Az egyik a feleségem, a másik meg én vagyok.

Aha, hát ezért ragaszkodik hozzám a tanfelügyelő!

– És semmi remény arra, hogy…?

– Talpra állítsák a falut, iskolát? Dehogy nincs – rázta meg a fejét mintegy álomból ébredve. – Persze állami beavatkozással, bár ehhez előbb az egész földet, C. A. P.-stől együtt kéne gazdaságossá tenni valahogy.

– Miért, mi a probléma a földekkel?

– Sajnos improduktívak, ezért aztán ezelőtt sem sokat törődtek velük. Itt is az eredmény!

– Én meg pont idejöttem dolgozni.

– Megbánta? Itt is élnek ám emberek, és aki nem akarja kivenni részét az ország újjáépítésében, azt… Eláruljam, nálunk minek nevezik? – meredt gyanakvóan egy mellette lehorgonyzott, cigarettázó atyafira.

– Fölösleges, tudjuk – figyeltem fel én is az atyafira. – Szerencsére olyan párt és kormány vezet bennünket élén a lánglelkű N. Ceauşescu elvtárssal, aki mindent megtesz azért, hogy hazánkat Európa legszabadabb és gazdaságilag is egyik, ha nem a legvirágzóbb államává varázsolja – szavaltam.

Nem rossz sóder. Meg voltam elégedve magammal. De hát ki nem nyomta a sódert akkortájt hasonló stílusban, különösen, ha úgy érezte, figyelik. A diri pislogva sandított rám. Nem tudta eldönteni, ironizálok, vagy komolyan beszélek.

– Maga párttag?

– Nem, kérem.

– Majd az lesz. Nálunk a polgármestertől a traktoristáig mindenki párttag, ezt jól jegyezze meg, kedves tanult barátom.

Ezúttal én nem tudtam eldönteni, dicsekszik, vagy figyelmeztet a kollega.

– Megjegyzem, de ettől, látja, még nem lett albérletem, márpedig ahhoz, hogy dolgozzak, ennem és laknom is kell valahol.

– Türelem, még nem mondtuk ki az utolsó szót. Gyereke van?

– Nincs, bár házas lennék. Csak hát ennek is mi haszna, ugyanis a távolból elég bajos gyereket nemzeni.

– Ajaj, ez nem a legerősebb adu a kezünkben! Az inspektor úr mit szól hozzá?

– Tőlem kérdi? Hát van olyasmi, amit ön meg a vezér-tanfelügyelő elvtársnő ne tudna? – szedelőzködtem fel dühösen, amiért ilyen felelőtlen igazgatóra bíztam a sorsomat.

– Várjon már, most hova rohan? Van egy régi tanítványom – magyarázta. – Nemrég halt meg a felesége, nála biztosan akad szabad hely. Egyedül az a baj, hogy már elég későre jár – nézett a karórájára. – Tudja, itt falun korán fekszenek az emberek, és nagyon bepöccennek, ha valaki ilyenkor próbálja őket zavarni. Ezért, ha megengedi, meghívnám a suliba, szálljon meg nálunk ma éjjel.

– Miért jöttetek vissza? – nézett nagyot a direktrisz.

– Meggondolta magát az aranyos, nem adja ki az odaiat (*szoba*), úgyhogy ma éjjel, nálunk alszik a kollega.

– Azt a kutyafáját! Ez most jól betett nekünk. Tegye már le a bőröndjét, Pavelka!

Aznap éjjel a dirinél aludtam. Elég kellemetlen volt velük egy szobában, egy padlóra terített vékony matracon feküdni, de hát szükség törvényt bont. Ráadásul még horkoltak is az öregek, ajaj, de hogy! Most kezdtem csak igazán pedzeni, mit jelent az a mondás, mely szerint quem dii odere, paedagogum fecere (*akit az istenek gyűlölnek, tanítóvá teszik).*

Másnap kora reggel beállítottunk a diri egykori tanítványához, Oroshoz.

– Jó reggelt, fiatalúr! Hoztam neked egy chiriaşt (*albérlőt*).

– Megtisztel. Oros vagyok – mutatkozott be a kajla fülű, mokány fiatalember. – Csupán az a bökkenő, hogy…

– Bökd csak ki bátran, mi a gubanc?

– Ki mondta, hogy bármilyen szobát is kiadok?

– Senki. Nem adsz ki?

– Nem, annál is inkább, mert pár nap múlva beköltözöm a városba.

– Már te is? – borult el az igi tekintete. – Azt hiszed, a városban könnyebb lesz?

– Nem csak hiszem, tudom is, és az is bolond, tanár úr, aki továbbra is itt marad. Miután a feleségem is kifüstölt Krisztus kéményén, jobb, ha én is továbbállok egy községgel.

– De Aurel, neked nincs tévéd, rádiód, nem olvasol újságot szeretett főtitkárunk N. Ceauşescu elvtárs proklamációiról nem is beszélve.

– Természetesen hallgatom ezt is, azt is, csak hát az idő telik, kedves tanár úr, már az iskolát is régen kijártam, és mi változott azóta? Hány utat, áruházat, művelődési otthont építettek? Egyet sem. Még mozink, mit mozink, futballpályánk sincs, a szentségit.

Még váltottunk pár szót, ám az ürgét sehogy sem lehetett meggyőzni, erre fogtuk magunkat, és folytattuk a vadászatot albérlet után nyomozva. Hasztalan, senki sem állt kötélnek.

– Zárkózott népség lakik ám errefelé – ültem le egyre gyakrabban pihenni.

– Akárcsak az egész település, balra erdő, jobbra erdő, előttünk hegyek. Romantikusnak persze romantikus, csak éppen a romantikából bajos megélni – tódította az igazgató.

– Ahogy elnézem, ez a falu valaha magyar település lehetett.

– Vagy román.

– Akár. Nem vagyok sem archeológus, sem történész, mindenesetre a feliratok, nevek, mind-mind magyar jelenlétre utalnak. Például önt is Chişnek, azaz micnek, magyarul *kicsinek* nevezik, az oros románul *rus,* miközben, és most jön az érdekes, az egész faluban nem hallottam senkit magyarul beszélni.

– Nyilván, ha egyszer nem tudnak. Mi ebben az érdekes?

– Maga sem tud?

Az igazgató el kezdett fészkelődni.

– Ez most hogy jön ide?

– Á, semmi, csak úgy kérdeztem. Bármi is történt mostanig, *én* ugyanott vagyok, ahol part szakad. Vagyis sehol: se szállásom, se állásom. És ez így megy azóta, hogy átléptem a marosvásárhelyi tanárképző küszöbét.

– Kellemetlen, nagyon kellemetlen – érzett együtt velem a kecskeszakállú. – De még van egy utolsó dobásunk. Látja itt szemben velünk ezt a vakolatlan vityillót? – mutatott egy kékre festett putrira.

– Na, isten áldja! – ugrott fel a vércukrom. – Rămâi sănătoasă, cucoană, că-mi iau geamantanul şi plec.

– Meghallgat?

– Befogad még utoljára ma éjjel? Holnap kora reggel szeretnék indulni.

– Visszamegy Váradra… şomernek? (M*unkanélkülinek*?).

– Miért, van ennél jobb ötlete?

– Nincs, de mit csináljunk, ha már egyszer így alakult.

– Akkor ajánlja fel másnak, engem nem érdekel – vágtam oda nyersen, végül is Chiş miatt nincs még mindig hol ennem, innom, aludnom – aláírt kontrakttal (*szerződéssel*) a zsebemben.

– Bocs, elismerem a hibámat, de megnyugtatom, ez a szoba is van olyan, mint bármelyik a faluban. A gazda rendes, szolid fiú. Egyik volt tanítványom.

– Még egy tanítvány? Hát maga mindenkit tanított ebben a faluban?

– Nem mindenkit, de sokat. Bemegyünk? Nézzen körül, és ha tetszik, vegye ki, amíg jobbat nem találunk.

– Menjünk!

Hiába, a muszáj nagy úr. Egy év munkanélküliség Váradon bőven elég volt ahhoz, hogy még egy patkánylyukba is benézzek. Hosszú hajú, borzas romni nyitott ajtót.

– Gutamurja! (*Jó napot!)*

– Nini, az igus (*diri*) bácsi! Márió, meglátogatott az igus bácsi.

A család vidáman esett a nyakunkba. Hihetetlen milyen kedves, közvetlen emberek! – ámultam-bámultam. Semmi kosz, dísztelen, de tiszta bútorok. A széles rekamié fölött glóriás Krisztus-kép tündökölt.

– Még mindig adsz ki szobát Márió?

– Adok, tanár úr, adok, csak az a baj, hogy nincs kinek. Nem keres szobát ebben a faluban az ördög öreganyja sem. Azonkívül, most éppen festek, és bizony minden hegyén-hátán van.

– Ez a domnu itt megfelel?

– Ha a tanár úr ajánlja. Ő volt a tanárom – magyarázta büszkén a romalegény. – Tessék utánam jönni!

– Hát itt csakugyan minden hegyén-hátán van – lombozódtam le egyszerre. – Ettől függetlenül kiveszem, sőt, még a festésben is segítek, hogy minél hamarabb végezzünk.

Két napon keresztül cipeltem ide-oda a létrát, ütögettem a falat, sepertem, máshoz nemigen értettem. A családdal étkeztem, este pedig egy szalmazsákos ágyban húztam meg magam. Napközben hol egy falusi fiú, hol egy lány lesett be az ablakon. Csakhamar már az egész falu tudta, miféle szerzet tüsténkedik Máriónál. A negyedik nap estéjén felbukkant egy apró termetű, ráncos mamó is.

– Özvegy Rusnyák vagyok. Hallottam, albérletet keres, kedves tanár úr.

– Köszönöm, már találtam, épp most pingálom a falait.

– Itt? Ezeket? – biggyesztette le az ajkát. – Magának ez szoba! Nézze meg az enyémet. Nem akarok dicsekedni, de az enyém százszor szebb, és már költözhet is hozzám azonnal

Egyszer hopp, máskor kopp! Mi ütött ezekbe, hogy ilyen kapós lettem egyszerre?

– És főz is, mert az is benne van a pakliban? Tudja, mi, városiak, naponta háromszor ékezünk, amiből legalább egyszer nem maradhat ki a meleg étel sem.

– Hogyne, és ígérem, nem bánja meg, mert nálam senki sem főz jobban a faluban.

– Ej, sipirc, innen, lele Elena! – hessegette haza mérgesen Mário. – Ne hallgasson rá, csak karattyol.

– Azért megnézném. Megengedi? – hagytam faképnél Mariót.

Nem dicsértem meg magam a gesztusért, végül is már elköteleztem magamat, de hát a csávesz túl zajos, és én világéletemben a csendes, szelíd környezetet favorizáltam. A jó asszony egy szoba-konyhás konyhás lakásban éldegélt egyedül.

– Külön szoba, ez nem semmi. Kiveszem – fogtam kezet némi habozás után a halk szavú, barátságos nénivel.

– Gratulálok – parolázott le velem a diri is. – Probléma megoldva: most már megnyugodhat az inspektor elvtárs is. Akkor hát viszlát holnap reggel hétkor az iskolában, merthogy holnap kezdünk, nemdebár?

Az ünnepséget egyetlen hivatalos személy sem tisztelte meg a jelenlétével. Ebből rögvest láttam, milyen rangsorolással büszkélkedhet az alma mater errefele. Még a párttitkárt sem láttam, pedig azok sosem hiányoznak olyan helyről, ahol a legpicuribb alkalom is kínálkozik a román kommunista párt és kormány felsőbbrendűségét hirdetni. Az igi és egyik

kollegánk ugyancsak kurta megnyitó beszéde után valamennyi tanár, tanító elvonult a saját osztályába.

Én a 8. – egy 15 tagú – osztályt kaptam a diritől, és ezzel, zsupsz, máris nyakig merültem az új tanév gondjaiba-bajaiba.

– Jó napot kívánok! – toppantam haza délben fáradtan. – Hú, de éhes vagyok! Kész az ebéd, lele Elena?

– Kész, tanár úr. Ahogy kérte, fél egyre, tessék asztalhoz ülni!

Az asztalon már ott gőzölgött a forró húsleves, jó sok tésztával, ahogy én szeretem. Utána burgonya párolt káposztával, csirkehússal. Kétszer is ettem belőle.

– Hát maga miért nem eszik? Vagy már ebédelt?

– Egyen csak nyugodtan, én nem vagyok éhes. Nekünk, öregeknek pár falat is elég. Milyenek a gyerekek? Hogy tetszik az iskola?

– Őszintén? Nagyon elhanyagolt, több figyelmet érdemelne. Tornaterme nincs, szertára nincs, szemléltető eszköze is alig-alig. A gyerekek idegesek, fáradtak, miután nekik is bőven kijut a háztáji munkából. Na, ja, nyolcadikosok, szinte felnőttek, akik már komoly munkaerőnek számítanak. Ki fát vág, ás, kapál, ki ellátja a jószágot, libát őriz, vagy bevásárol a szomszéd faluban – panaszkodtam a néninek. – Így persze elég nehéz egy gyereknek megírni a házi feladatát, tanulni.

Hirtelen elnevettem magamat.

– Most meg min nevet?

– Egyszer elszavaltam nekik a Somnoroase păsărele című Eminescu-költeményt. Csak négystrófás vers, nem hosszú, mégis mire befejeztem, a fél osztály bólintott.

– Ez van tanár úr, de ha rám hallgat, még erről sem beszél senkinek.

– Erről sem?

– Ismeri a mondást: ne szólj szám, nem fáj fejem?

– Szólítson Pavelnek – igyekeztem megnyerni az anyóka bizalmát.

Nem került nagy erőfeszítésembe. Megnyertem én már azzal, hogy minden este meghallgattam, tudniillik roppant szeretett mesélni, én meg ideális hallgatónak bizonyultam. Két nap sem telt el, és már el is mesélte egész életét apránként, utána kezdte elölről mindig találva benne valami újat, meglepőt. Hol volt, hol nem volt, halkult el a hangja többnyire este nyolc körül, mint az édesanyámé valamikor gyermekkoromban. Az első nap még meg is könnyeztem, és utána is végig érdeklődéssel „csüggtem ajkán… szótlanúl… Mint gyümölcs a fán."

– Nem untatom? – firtatta néha kíváncsian.

– Isten őrizz, mi több, arra gondoltam, egyszer még regényt is írok magáról.

– Rólam bajosan – rázta meg a fejét hevesen. – Egyébként is író maga vagy mi a fityfiritty? Ha tudom, hogy ilyen írófajta, még a házam közelébe sem engedem. Most mit csináljak, mit csináljak? – tördelte a kezeit. – Arra persze hiába is kérném, felejtse el az egészet.

– El van felejtve.

– Megígéri?

– Megígérem. Amúgy sajnálom, mert nagyon szívesen hallgattam.

– Én meg meséltem. Mióta meghalt az uram, egész nap csak ülök, üldögélek, hol kinn, hol benn a szobában, és bámulom a fákat, falakat. Nem jó megöregedni, Pavelka.

– Gyerek, rokonok?

– A legtöbben elmentek. A fiam még él ugyan, de valahol messze, a Duna-csatorna környékén építi a szocializmust – tekintett rám sokatmondóan.

– Részvétem.

Így persze érthető, miért riadt meg annyira, amikor felvillantottam egy esetleges regényírás ötletét.

– Akkor… hagyjuk. Akár el is mehetek.

– Ó, hát itt hagyna? – szomorodott el. – Pedig épp az imént akartam megkérni, ne fizessen többé kovártélyt. Nekem nagyon sokat jelent az, hogy, hála magának, nem vagyok egyedül, és még meg is hallgat ráadásul. Csak könyv ne legyen valamiképp belőle!

– Maga nagyon jó asszony. Kösz, isten áldja meg érte – öleltem át melegen. – Idevalósi? Csak azért kérdem, mert maga olyan más, sokkal jobbszívű, mint a többiek?

– Nem csak idevalósi, de itt is születtem, méghozzá pont ebben a kulipintyóban?

– Román? – csúszott ki a számon számításba véve mennyi felbújtatott, félrevezetett ember él még ebben a gyönyörű országban, aki azonnal megvadul, amint más, pl. magyar, zsidó, cigány nemzetiségű emberrel kénytelen ugyanazt a levegőt szívnia.

Talán, ki tudja, engem is ilyen *bikává* érlel a környezet, ha nincs ott a dédapám, aki szerint ahány nyelvet beszélünk, annyi ember vagyunk. Ugyanezt vallotta lelkész édesapám is, meg is tanult németül, oroszul, és esténként bizony nagy élvezettel olvasgatta Goethét, Puskint, Eminescut, akiknek a nyelvét megtanultam én is idővel. Legkevésbé oroszul, de csak azért, mert annyira forszírozták a suliban. Hallgassák csak ezeket a csodálatosan csilingelő sorokat:

Somnoroase păsărele	Jó éjszakát!
Somnoroase păsărele *Pe la cuiburi se adună,* *Se ascund în rămurele -* *Noapte bună!*	*Ezernyi álmos kis madárka* *Fészkén lel altató tanyát,* *Elrejti lombok lenge sátra;* *Jó éjszakát!*
Doar izvoarele suspină, *Pe cînd codrul negru tace;* *Dorm şi florile-n grădină -* *Dormi în pace!*	*Sóhajt a forrás, néha csobban,* *A sötét erdő bólogat -* *Virág, fű szendereg nyugodtan,* *Szép álmokat!*
Trece lebăda pe ape *Între trestii să se culce -* *Fie-ți ingerii aproape,* *Somnul dulce!*	*Egy hattyú ring a tó vizében,* *Nádas-homályba andalog;* *Ringassanak álomba szépen* *Kis angyalok!*
Peste-a nopții feerie *Se ridică mîndra lună,* *Totu-i vis şi armonie -* *Noapte bună!*	*Tündérpompájú éji tájon* *Felkél az ezüst holdvilág;* *Összhang a föld, egy édes álom...* *Jó éjszakát!*
Mihai Eminescu	*Dsida Jenő fordítása*

Hát ezekért a csodálatos sorokért lett belőlem, kérem alázattal, román-magyartanár, és borzasztóan bántott, amiért annyian idegenkednek tőlem itt a románok, csak azért, mert magyarnak születtem. Már ha tényleg emiatt, és nincs a természetemben, modoromban valami olyasmi, amiért nemzetiségi hovatartozásomtól függetlenül utálnak.

Teltek-múltak a napok. Az öregasszony igyekezett elfoglalni magát, serényen tett-vett a házban, udvaron, én meg besegítettem neki azzal, hogy gondoztam a kertjét, fát vágtam, ezt-azt megreparáltam. Az időmből bőven kitellett, no meg hálás is voltam neki, ő meg nekem, egyszóval megvoltunk egymással.

– Maga nős, Pavelka? – lepett meg egyszer kérdésével az anyuci.

– Igenis, meg nem is, vagyis… kicsit bonyolult. Elvileg igen, gyakorlatilag nem, hiszen nem is élünk együtt, lele Elena – nyíltam meg előtte, mint ahogy az öregasszony is, amikor elmesélte az életét.

– Hű, az már baj, mert egy házasság csak akkor működhet, ha a házastársak egy helységben laknak, dolgoznak. Ezt még a mi bolond rendszerünk is elismeri és támogatja szerintem.

– Meglehet, csak valahogy nálam sosem jön be – sóhajtottam –, bár nem egy petíciót eresztettem már meg én is e célból. Hasztalan, maradt minden a régiben, ezért hol Maja, hol én lépünk félre időnként. Bocs, csak vicceltem. Nem vagyok ám én olyan, de az biztos, hogy nehéz így külön, egyedül.

– Nehéz. Aztán mondja, nincs a maga családjában is valaki, aki ugyancsak a Duna-kanyarban építi a szocializmust?

– Az nincs, de ott az édesapám. Református lelkész volt, a nagyapám meg kuláklistás tanító valahol a Székelyföldön – horgasztottam le a fejemet.

Kell itt még tovább magyarázkodni? Pedig kellett, lehetett volna, mert a lényeg nem is ebben rejlett igazán. A lényeg, a célok célja Románia homogenizálása, melynek értelmében minden nemzetiséget egy közös nagy olvasztókemencébe dugtak volna. Ezért szórták szét a székelységet szerteszét az országban, árusították el fejpénzért a zsidókat, szászokat, svábokat, és kerültem magam is nagyváradi létemre egy vadidegen román faluba. Nesze neked családegyesítés, autonómia, amiről az RMDSZ azóta is csak álmodik! Pedig 1952–1968 között Sztálin közbenjárására (!) még létezett, amíg rá nem jöttek, hogy Románia egysége csak a kisebbségi etnikumok szétzúzásával valósítható meg.

Egyik nap váratlan fordulat törte meg a mindennapok egyhangúságát: felbukkant egy patkány a kulipintyóban. Előbb csak egy-kettő, nem sok, amitől az özvegy mégis naponta frászt kapott.

– Nyugi, lele, amíg engem lát! Méreg van, mert ilyenkor csak ez segít.

Volt ott minden, még macska is, hanem a patkányoknak csak nem akaródzott tovább állnia egy házzal. Végül is szégyen a futás, de hasznos. Amikor a patkányok már Cilit is bekapták. Lele Elena átmenetileg átmenekült az ángyához.

– Fusson, tűnjön el maga is! Itt már csak a szanepid segíthet. Még ma szólok nekik. Ők profik, pár nap alatt végeznek ezekkel a dögökkel, és volt patkány, nincs patkány.

– Oké, de hova fussak? Magának könnyű, mert van hova mennie, de én legfeljebb csak a suliban húzhatom meg magam.

– Szó sem lehet róla! – tiltakozott kézzel-lábbal az igazgató. – A párttitkár szerint ezzel kompromittálnánk az iskolát, mert, képzelje csak el, mi történne, ha valamelyik amerikai, német vagy olasz firkász is tudomást szerezne a dologról? Falusi iskolák. Így gondoskodik dolgozóiról a román

tanügyi rendszer!, jelenne meg már másnap csupa nagy betűvel. De semmi gond, ezt is megoldjuk. Hiszen ismer, nem? Dumitru Chiş nem ismeri a lehetetlen fogalmát. Holnap délutánra szülői értekezletet hirdetek, amire még a pártitkárt is meghívom. Meg én, erre mérget vehet, kollega. Majd akkor meglátjuk, melyik szülő húzódozik attól, hogy albérletet adjon egy tanárnak.

Délután öt óra. Bár már benne jártunk az októberben, a nap időnként még mindig hetykén tündöklött a felhőtlen égbolton. A szülők a 8. osztályban gyülekeztek. A katedrán, középen a párttitkár feszített természetesen ünnepi öltözékben, tőle balra az igazgató, jobbra pedig én néztünk farkasszemet az idegesen fészkelődő lelekkel és badekkal. A román himnusz elhangzása után Dumitru Chiş egyből rátért a lényegre. Az emberek meg sem mukkantak.

– Nos? Megismétlem: ki hajlandó albérletbe fogadni ezt a derék fiatalembert?

– Hagyja, majd én – vette át a szót tőle a piros nyakkendős, pakombartos párttitkár, miután újólag sem reagált rájuk senki sem. – Bade Moldovan!

– Jelen!

– Azt látom, csak a fehér ingjét és nyakkendőjét nem látom – ráncolta össze szemöldökét. – Maga párttag, a fenébe, és legalább magának tudnia kellene, hogyan illik megjelenni egy iskolai rendezvényen – oktatta ki a nála tíz évvel is évvel idősebb apukát.

– Tudom.

– Nem vettem észre.

– Elszakadt a cravatom (*nyakkendőm*), vennem kéne másikat.

– Aztán mi az akadálya? Nincs pénze, netalán kevesli a fizetését?

– Többek közt – dünnyögte fogai közt a sovány, vászonnadrágos férfi. – De még ha lenne is, honnan szerezzem be, tisztelt párttitkár elvtárs? Legalább *egy* bevásárló központunk volna, egyetlenegy egy. Lám, a kenyérboltot is beígérték. Oszt mi lett belőle? Se pékség, se mozi, se könyvtár – kapcsolt rá a férfi egyre bátrabban, mert azért nem kis kurázsi kellett szembeszállni egy kommunista párttitkárral.

Mégis szembeszállt, mert már nem bírta lenyelni, hogy annyi gyűlés, ígéret ellenére, még mindig csak a rajon legelmaradottabb faluja közt tartják számon őket.

– Így van – helyeselt a hallgatóság. – Tartsák be, amit már mindnyájunk atyja, vezére, Nicolae Ceauşescu elvtárs is beígért: kenyeret, húst a dolgozóknak!

– Állj, állj egy pillanatra! Erről majd máskor, például egy mítingen pakoljanak ki, drága elvtársak – intette le őket a párttitkár. – Amit beígértünk, meg is kapják, csak türelem, türelem. A mi napirendi pontunk azonban most egy kicsit más, nevezetesen az, ki fogadja albérletbe Nagy Pavel elvtársat, iskolánk újonnan kinevezett románnárát. Elismételjem? Elismétlem: ki fogadja albérletbe iskolánk újonnan kinevezett románnárát?

Csend. Nyakas nép ez, nem vitás, amit egyszer a fejébe vesz, attól haláláig sem tágít.

– Nu face nimic (*semmi gáz*) – borított el egy forró vérhullám –, megértettem. Akkor isten áldja magukat – tettem hozzá magyarul. – Remélem, a következő tanáruk jobban elnyeri a falu tetszését.

A szülők érdeklődve kapták fel a fejüket.

– Jé, maga tud magyarul? – bámult rám a vászonnadrágos.

– Már hogyne tudnék, amikor magam is magyarnak születtem.

Na nem, mindjárt kitérek a hitemből! Hiszen ezek nem is gyűlölik a „bozgorokat", mi több, azt sem tudták, hogy én is az vagyok – hagytam faképnél a tanácskozást.

Nem kellett volna? Lehet, hogy nem, mindenesetre aznap éjjel végig azon tépelődtem, nem kellene-e még egy szülői pótértekezletet tartani.

Nehezen aludtam el. Amint végre sikerült, azonnal megostromoltak a patkányok. Először álmomban. Hú, nem győztem kapkodni a lábaim! Volt a szobában egy vaspiszkafa, azzal vertem szét közöttük. Csakhogy sokan voltak, és, ahogy a mondás is tartja, sok lúd disznót győz. Letepertek az ágyamra, és végigfutkároztak a testemen. Egyikük nekiesett a torkomnak.

– Segítség!

Körülnézek, senki, vagyis az egész csak álom volt. Alig telt el tíz perc, amikor megismétlődött az előbbi jelenet, ezúttal azonban a valóságban. Gyorsan összekaptam a cókmókom, kirontottam a kunyhóból, és pár perc múlva már az országúton csitítgattam dobogó szívemet.

– Rămâi sănătoasă, cucoană! – néztem vissza utoljára lele Elena kulipintyójára, miközben egyik szemem sírt, a másik pedig nevetett, nevetett, nevetett.